

Makamdan Makama Geçki rnekleri

Erol Deran

EROL DERAN

1937 yılında Ankara'nın Polatlı ilçesinde doğdu. İstanbullu bir ailenin çocuğu olan Erol Deran, ilk müzik derslerini subay ve bestekâr olan babası Burhanettin Deran'dan aldı.

İlk ve orta eğitimini Anadolu'nun çeşitli yörelerinde ve İstanbul'da tamamladı. 1957 yılında girdiği Devlet Güzel Sanatlar Akademisi (Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi) Süsleme Sanatları Bölümü Yüksek Kısım, Sabih Gözen'in Kumaş Desenleri Atölyesi'nden mezun oldu. Akademi'deki eğitimi döneminde Prof. Sabri Berkel ve Prof. Gevher Bozkurt atölyelerinde de çalışmalarda bulundu. Deran, 1957 yılında İstanbul Radyosu'nda kanun sanatçısı olarak göreve başladı. Askerlik görevini 1961-1963 yılları arasında Ankara'da yedek subay olarak tamamladı. 1961-1968 yılları arasında Ankara Radyosu'nda kanun sanatçılığına devam etti. 1968'de İstanbul'a yerleşti ve İstanbul Radyosu'ndaki görevine döndü. 1975'te açılan ve 1983'te İ.T.Ü.'ye bağlanan Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı'nda öğretim görevlisi olarak çalıştı. 26.01.1988 İ.T.Ü. Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Mızraplı Çalgılar Anasanat Dalı doçentliğine ve 20.06.2002 tarihinde de profesörlüğe atandı. İ.T.Ü. Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı'nda yönetim kurulu üyeliği, Enstrüman Yapımı, Ses Eğitimi, Temel Bilimler, Çalgı Eğitimi Bölümleri ve Mızraplı Çalgılar Anasanat Dalı Başkanlığı görevlerini yürüttü. Bunların yanında Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yüksek lisans ve sanatta yeterlik konularında danışmanlık yaptı. 2004 yılında buradaki görevinden emekliye ayrıldı ve aynı yıl Haliç Üniversitesi Türk Müziği Konservatuvarı'nda göreve başladı.

1982'de Irak Kültür ve Tanıtma Bakanlığı'nın davetlisi olarak Uluslararası Bağdat Müzik Konferansı'na Türkiye'yi temsilen katıldı. Ayrıca Türkiye'de iki adet Klasik Türk Müziği CD'si, Yunanistan'da bir solo CD ve Bosphorus Türk Müziği Topluluğu ile long

play çalışması yaptı.

Amerika, İspanya, Fransa, Belçika, İsviçre, İtalya, Danimarka, Avusturya, Almanya, Yunanistan, İran, Irak, Afganistan, Mısır, Tunus, Cezayir gibi birçok ülkede müzik resitallerine ve konserlere katıldı. 1999 yılında sanatçının resim ve müzik çalışmaları, Budapeşte Szechenyi Devlet Kütüphanesi'nde slide show olarak gösterime sunuldu ve ardından kendisi de bir konser verdi

Burhanettin Deran'ın Hayatı ve Besteleri isimli kitabı ve İ.Ü. OMAR IV. Uluslararası Yaz Okulu için hazırlanan *Erol Deran'dan Makamdan Makama Geçki Örnekleri* kitabı Pan Yayıncılık tarafından, resim çalışmalarını konu alan *Erol Deran* kitabı ise Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu tarafından yayımlandı.

Windsor&Newton firmasının düzenlediği "2000 yılında Ülkem" konulu evrensel resim yarışmasında sanatçının eseri, 22.000 eser arasında ilk 20'ye girmeye hak kazandı. 1984'te Bolu Valiliği'nce düzenlenen "Bolu ve Bolu'da Hayat" yarışmasında mansiyon aldı. Sanatçının resimleri yurtiçi ve yurtdışındaki resmî ve özel koleksiyonlarda bulunmaktadır.

Müzik profesörü olan sanatçı Haliç Üniversitesi Türk Müziği Konservatuvarı'nda öğretim üyeliği ve tez danışmanlığı görevlerini sürdürmektedir.

Kişisel Sergilerinden Seçmeler

- 2017 "Bırak Doğa'l Kalsın!" Terakki Vakfı Sanat Galerisi, İstanbul
- 2015 "Objektiften Tuvale Nostalji", Almelek Sanat Galerisi, İstanbul
- 2011 Doku Sanat Galerisi, İstanbul
- 2007 Doku Sanat Galerisi, İstanbul
- 2006 Doku Sanat Galerisi, Ankara
- 2006 Kanat Bayazıt Sanat Galerisi, İstanbul
- 2005 Artı Mezat, İstanbul
- 2004 dem-art Sanat Galerisi, İstanbul
- 2003 dem-art Sanat Galerisi, İstanbul
- 2000 Toprak Bank Sanat Galerisi, Ankara
- 2000 Toprak Bank Sanat Galerisi, İstanbul
- 1998 Çamaş Art Gallery, İstanbul
- 1996 Şeker Bank Ömer Sunar San. Gal., Ankara
- 1995 Destek Reasürans Sanat Galerisi, İstanbul
- 1994 Garanti Bankası, İstanbul
- 1994 İş Bankası Sanat Galerisi, Ankara
- 1991 Destek Reasürans Sanat Galerisi, İstanbul
- 1986 Galeri Baraz, İstanbul
- 1984 Galeri Baraz, İstanbul
- 1982 Galeri Baraz, İstanbul

İÇİNDEKİLER

BAŞLARKEN	9
PERDE ŞABLONU VE ARIZA TABLOSU	13
BELİRLİ MAKAMLAR ESAS ALINARAK TERTİPLENEN SEYİRLERDEKİ MAKAM, DİZİ, DİZİ PARÇACIĞI VE ÇEŞNİLER	17
SEGÂH	19
<i>Segâh'tan Uşşak'a 19-Uşşak'tan Segâh'a 19-Segâh'tan Hicaz'a 20-Hicaz'dan Segâh'a 20-Segâh'tan Buselik'e 21-Buselik'ten Segâh'a 21-Segâh'tan Nişâburek'e 22-Nişâburek'ten Segâh'a 22-Segâh'tan Rast'a 23-Rast'tan Segâh'a 23-Segâh'tan Nihavent'e 24-Nihavent'ten Segâh'a 24-Segâh'tan Hicazkâr'a 25-Hicazkâr'dan Segâh'a 25-Segâh'tan Evc'e 26-Evc'den Segâh'a 26-Segâh'tan Acemaşiran'a 27-Acemaşiran'dan Segâh'a 27-Segâh'tan Sûzidil'e 28-Sûzidil'den Segâh'a 29-Segâh'tan Yegâh'a 29-Yegâh'tan Segâh'a 30-Segâh'tan Sultaniyegâh'a 31-Sultaniyegâh'tan Segâh'a 32-Segâh'tan Şedaraban'a 33-Şedaraban'dan Segâh'a 33</i>	
UŞŞAK	34
<i>Uşşak'tan Hicaz'a 34-Hicaz'dan Uşşak'a 34-Uşşak'tan Buselik'e 35-Buselik'ten Uşşak'a 35-Uşşak'tan Nişâburek'e 36-Nişâburek'ten Uşşak'a 36-Uşşak'tan Rast'a 37-Rast'tan Uşşak'a 37-Uşşak'tan Nihavent'e 38-Nihavent'ten Uşşak'a 39-Uşşak'tan Hicazkâr'a 40-Hicazkâr'dan Uşşak'a 40-Uşşak'tan Evc'e 41-Evc'den Uşşak'a 41-Uşşak'tan Acemaşiran'a 42-Acemaşiran'dan Uşşak'a 42-Uşşak'tan Sûzidil'e 43-Sûzidil'den Uşşak'a 44-Uşşak'tan Yegâh'a 44-Yegâh'tan Uşşak'a 45-Uşşak'tan Sultaniyegâh'a 45-Sultaniyegâh'tan Uşşak'a 46-Uşşak'tan Şedaraban'a 46-Şedaraban'dan Uşşak'a 47</i>	
HİCAZ	48
<i>Hicaz'dan Buselik'e 48-Buselik'ten Hicaz'a 48-Hicaz'dan Nişâburek'e 49-Nişâburek'ten Hicaz'a 49-Hicaz'dan Rast'a 50-Rast'tan Hicaz'a 50-Hicaz'dan Nihavent'e 51-Nihavent'ten Hicaz'a 51-Hicaz'dan Hicazkâr'a 52-Hicazkâr'dan Hicaz'a 52-Hicaz'dan Evc'e 53-Evc'den Hicaz'a 53-Hicaz'dan Acemaşiran'a 54-Acemaşiran'dan Hicaz'a 54-Hicaz'dan Sûzidil'e 55-Sûzidil'den Hicaz'a 55-Hicaz'dan Yegâh'a 56-Yegâh'tan Hicaz'a 56-Hicaz'dan Sultaniyegâh'a 57-Sultaniyegâh'tan Hicaz'a 57-Hicaz'dan Şedaraban'a (1) 58-Hicaz'dan Şedaraban'a (2) 59-Şedaraban'dan Hicaz'a 59</i>	
BUSELİK	60
<i>Buselik'ten Nişâburek'e 60-Nişâburek'ten Buselik'e 60-Buselik'ten Rast'a 61-Rast'tan Buselik'e 61-Buselik'ten Nihavent'e 62-Nihavent'ten Buselik'e 62-Buselik'ten Hicazkâr'a 63-Hicazkâr'dan Buselik'e 63-Buselik'ten Evc'e 64-Evc'den Buselik'e 64-Buselik'ten Acemaşiran'a 65-Acemaşiran'dan Buselik'e 65-Buselik'ten Sûzidil'e 66-Sûzidil'den Buselik'e 66-Buselik'ten Yegâh'a 67-Yegâh'tan Buselik'e 67-Buselik'ten Sultaniyegâh'a 68-Sultaniyegâh'tan Buselik'e 68-Buselik'ten Şedaraban'a 69-Şedaraban'dan Buselik'e 70</i>	
NIŞÂBUREK	71
<i>Nişâburek'ten Rast'a 71-Rast'tan Nişâburek'e 71-Nişâburek'ten Nihavent'e 72-Nihavent'ten Nişâburek'e 72-Nişâburek'ten Hicazkâr'a-Hicazkâr'dan Nişâburek'e 73-Nişâburek'ten Evc'e 74-Evc'den Nişâburek'e 74-Nişâburek'ten Acemaşiran'a 75-Acemaşiran'dan Nişâburek'e 75-Nişâburek'ten Sûzidil'e 76-Sûzidil'den Nişâburek'e 76-Nişâburek'ten Yegâh'a 77-Yegâh'tan Nişâburek'e 77-Nişâburek'ten Sultaniyegâh'a 78-Sultaniyegâh'tan Nişâburek'e 78-Nişâburek'ten Şedaraban'a 79-Şedaraban'dan Nişâburek'e 79</i>	

RAST	80
<i>Rast'tan Nihavent'e 80-Nihavent'ten Rast'a 80-Rast'tan Hicazkâr'a 81-Hicazkâr'dan Rast'a 81-Rast'tan Evc'e 82-Evc'den Rast'a 82-Rast'tan Acemaşiran'a 83-Acemaşiran'dan Rast'a 83-Rast'tan Sûzidil'e 84-Sûzidil'den Rast'a (1) 84-Sûzidil'den Rast'a (2) 85-Rast'tan Yegâh'a 85-Yegâh'tan Rast'a 86-Rast'tan Sultaniyegâh'a 86-Sultaniyegâh'tan Rast'a 87-Rast'tan Şedaraban'a 87-Şedaraban'dan Rast'a 88</i>	
NİHAVENT	89
<i>Nihavent'ten Hicazkâr'a 89-Hicazkâr'dan Nihavent'e 89-Nihavent'ten Evc'e 90-Evc'den Nihavent'e-Nihavent'ten Acemaşiran'a (1) 91-Nihavent'ten Acemaşiran'a (2) 91-Acemaşiran'dan Nihavent'e 92-Nihavent'ten Sûzidil'e 92-Sûzidil'den Nihavent'e 93-Nihavent'ten Yegâh'a 93-Yegâh'tan Nihavent'e 94-Nihavent'ten Sultaniyegâh'a 94-Sultaniyegâh'tan Nihavent'e 95-Nihavent'ten Şedaraban'a 95-Şedaraban'dan Nihavent'e 96</i>	
HİCAZKÂR	97
<i>Hicazkâr'dan Evc'e (1) 97-Hicazkâr'dan Evc'e (2) 97-Evc'den Hicazkâr'a 98-Hicazkâr'dan Acemaşiran'a 98-Acemaşiran'dan Hicazkâr'a 99-Hicazkâr'dan Sûzidil'e 99-Sûzidil'den Hicazkâr'a 100-Hicazkâr'dan Yegâh'a 100-Yegâh'tan Hicazkâr'a 101-Hicazkâr'dan Sultaniyegâh'a 102-Sultaniyegâh'tan Hicazkâr'a 102-Hicazkâr'dan Şedaraban'a 103-Şedaraban'dan Hicazkâr 103</i>	
EVC	104
<i>Evc'den Acemaşiran'a 104-Acemaşiran'dan Evc'e 104-Evc'den Sûzidil'e 105-Sûzidil'den Evc'e 105-Evc'den Yegâh'a 106-Yegâh'tan Evc'e 106-Evc'den Sultaniyegâh'a 107-Sultaniyegâh'tan Evc'e 107-Evc'den Şedaraban'a 108-Şedaraban'dan Evc'e 109</i>	
ACEMAŞIRAN	110
<i>Acemaşiran'dan Sûzidil'e 110-Sûzidil'den Acemaşiran'a 111-Acemaşiran'dan Yegâh'a 112-Yegâh'tan Acemaşiran'a 112-Acemaşiran'dan Sultaniyegâh'a 113-Sultaniyegâh'tan Acemaşiran'a 113-Acemaşiran'dan Şedaraban'a 114-Şedaraban'dan Acemaşiran'a 114</i>	
SÛZİDİL	115
<i>Sûzidil'den Yegâh'a 115-Yegâh'tan Sûzidil'e 116-Sûzidil'den Sultaniyegâh'a 116-Sultaniyegâh'a Sûzidil'e 117-Sûzidil'den Şedaraban'a 118-Şedaraban'dan Sûzidil'e 119</i>	
YEGÂH	120
<i>Yegâh'tan Sultaniyegâh'a 120-Sultaniyegâh'tan Yegâh'a 121-Yegâh'tan Şedaraban'a 122-Şedaraban'dan Yegâh'a 122</i>	
SULTANİYEGÂH	123
<i>Sultaniyegâh'tan Şedaraban'a 123-Şedaraban'dan Sultaniyegâh'a 124</i>	
MAKAMLARDAN BİR DEMET	125
<i>Hüzzam'dan Şehnaz'a 125-Şehnaz'dan Kürdilihicazkâr'a 126-Kürdilihicazkâr'dan Evcârâ'ya 127-Evcârâ'dan Şevkefza'ya 128-Şevkefza'dan Suzidil'e 129-Suzidil'den Ferahfeza'ya 130</i>	
EK: BU KİTABA DAİR... (Gönül Paçacı Tunçay)	131

BAŞLARKEN

Türk müziğinde makamdan makama geçki konusu çok önemli olmasına rağmen maalesef yeterli bilgiye pek rastlanamamaktadır. Her icracı kendi birikim ve tecrübelerinden yola çıkararak icrada bulunmaktadır. Ben de kendi tecrübe ve birikimlerimden istifade ederek böyle bir ihtiyaca cevap vermeyi amaç edindim.

Makam sayısı bakımından oldukça zengin olan müziğimizde bu uygulama bütün makamlara tatbik edildiği takdirde ciltlere sığmaz bir hal arz eder. Dolayısıyla daha ziyade günümüzde kullanılan makamlar düşünölmüş, ardından Yegâh perdesi ile Segâh perdesi arasında karar kılan makamlardan bazılarının seçilmesi uygun görölmüştür. Bu anlayışla verilen örnekler www.pankitap.com/makamdan-makama-gecki-ornekleri sayfasından indirilebilir.

Dikkate alınan bu makamlar sırasıyla şunlardır:

- Segâh perdesinde: SEGÂH makamı
- Dügâh perdesinde: UŞŞAK, HİCAZ, BUSELİK, NİŞABUREK makamları
- Rast perdesinde: RAST, NİHAVEND, HİCAZKÂR makamları
- Irak perdesinde: EVİÇ makamı
- Acemaşiran perdesinde: ACEMAŞİRAN makamı
- Hüseyiniaşiran perdesinde: SUZİDİL makamı
- Yegâh perdesinde: YEGÂH, SULTANİYEGÂH, ŞEDARABAN makamları

Aynı perdede birbirine yakın olan makamlardan bir tanesini örnek olarak seçtim. Mesela, Rast perdesindeki Suzinâk, Hicazkâr, Kürdilihicazkâr makamlarından sadece Hicazkâr makamını ele aldım.

Sözlü veya sözsüz bestelerin dışında makamdan makama geçkiler, taksim adı verilen doğaçlama ile yapılır. Bilindiği gibi taksim, icracının içinde hissettiklerini, müzikteki bilgi ve becerilerini birleştirerek meydana getirdiği içsel kompozisyonunu bir disiplin çerçevesinde sesli olarak özgürce sergileyebilmesidir. Bir başka deyişle, irticalen ve usul kullanmadan melodiler istifi aracılığı ile yapılan bir nevi ritimli beste yorumculuğudur. Aynı zamanda bir anlatımdır, bir ifade sanatıdır.

Taksimle başlayan ve makamdan makama icra edilen geçkinin uyumlu, akıcı ve doğal olabilmesi için, icracıların dikkat etmesi ve bilmesi gereken hususlardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

- Makamları meydana getiren dörtlü ve beşlilerin oluşturduğu çeşnileri iyi tanımak. “Bunlar Çargâh, Uşşak, Buselik, Kürdî, Rast, Hicaz çeşnileridir. Diğer dörtlü ve beşlilerin meydana getirdiği çeşniler ise Saba eksik dörtlüsü, Segâh, Hüzzam, Müstear, Nişâbur, Nikriz, Pençgâh, Ferahnak beşlileridir.” Bu çeşniler genişletildiği takdirde makam dizilerinin meydana geleceğini ve meydana gelen bu makam dizilerinin derecelerindeki çeşnilerin de yeni makam dizilerini doğuracağını, böylece her yeni makam dizisinde aynı uygulama yapıldığı takdirde geçkilerde kullanılan zengin müzik malzemelerinin oluşmasına yol açılacağını anlamak.
- Seyirleriyle, çeşnileriyle, karakteristik melodik yapısıyla, özellikleriyle makamları iyi bilmek.
- Bir makam dizisinde yer almayan, fakat o makamdan da ayrı olmayan, renk katarak zenginleştiren çeşnileri teşhis etmek. Örnek: Rast makamında yer alan yerinde Segâh, Müstear, Nişâbur, Nikriz, Neva perdesindeki Hicaz ve Rast çeşnileri gibi...
- Aynı diziye sahip olmasına rağmen çeşitli perdelerde karar kılan şed makamların özelliklerini iyi bilmek.
- Birbiriyle hiç ilgisi olmayan iki uzak makamın geçkisini sağlamak için bir başka makamın yardımı ve aracılığından istifade etmeyi bilmek.
- İki makamı birbirine adapte edecek çözücü melodiyi, çeşniyi, sesi doğrudan doğruya veya yardımcı melodilerle ortaya çıkarmak suretiyle melodinin melodiyi davet etmesini, böylece eldeki melodinin gelecek melodiye incinmeden teslim olmasını sağlamak... Şöyle de diyebiliriz: Müzik cümlelerini birbirleriyle yabancılaştırmadan ortak veya yakın taraflarını icra etmek suretiyle, eldeki makamın gidilecek makama istekli olarak kendini terk etme-

sini sağlamak.

- Birbirlerine eşni olarak renk katan iki makamın yekdiğerine uyumlu olarak doğrudan doğruya geçki yapılabileceğini sezerek uygulamak.
- Her makamın kendine özgü sinyal melodilerini kullanabilmenin önemli ve yararlı olabileceğini göz önünde tutmak.

Geçki taksimleri bu bilgiler ışığı altında yapıldığı takdirde daha bilinçli olup bileşik makam izlenimi bırakacaktır; çünkü bileşik makamlar gekilerden meydana gelmiştir.

Makamdan Makama Geçki isimli bu kitabın Türk müziğine emek vererek zengin müzik bilgisine sahip olan müzisyenler için daha faydalı olacağı kanaatindeyim.

Not: Bir makamdan bir makama geçki değişik olarak birden fazla farklı şekillerde yapılabilir. Bu çalışmada icra edilen birkaç geçkinin dışında diğer geçkiler tek olarak yapılmıştır.